

Tisková zpráva

Ze spravedlivé transformace se v Česku stává černá díra na peníze, upozorňují členové nové platformy

Ostrava 22. 3. 2023

Česká republika se chystá na čerpání obřího balíku peněz, které mají sloužit k úspěšné transformaci krajů zasažených těžbou uhlí, na moderní a konkurenceschopné regiony v rámci Evropy. Občané upozorňují, že z původně dobré myšlenky spravedlivé transformace se stává černá díra na peníze, ve které má zmizet celkem 42 miliard korun.

Například do Moravskoslezského kraje má přijít téměř 19 miliard korun z Fondu spravedlivé transformace (JTF), tedy téměř polovinu z celkové částky určené na pomoc regionům při odchodu od uhlí a těžkého průmyslu. Polovina z této částky, necelých 10 miliard má být přitom utracena na tzv. strategické projekty. Tedy projekty většího rozsahu, které už v minulost předvybral kraj a vláda. Tyto obří projekty jsou však od začátku zahaleny mlhou tajemství a Moravskoslezský kraj k investicím za miliardy detailní informace takřka nezveřejňuje.

Lidé, kteří celou situaci sledují, mají obavy, že namísto smysluplné pomoci místním lidem bude kraj financovat megalomanské projekty vybrané na základě klientelistických vazeb. V Moravskoslezském kraji již kvůli tomu vznikla občanská **Platforma pro skutečně spravedlivou transformaci** neboli zkráceně PSST. *“Zkratku PSST jsme vybrali záměrně. Chceme upozornit na fakt, že se většina procesu odehrává za zavřenými dveřmi,”* říká občanská aktivistka Veronika Cinková, která je spoluzakladatelkou PSST a členka platformy Re-set. Veřejnosti chybí podrobné informace včetně studií proveditelnosti, počtu nově vytvořených pracovních míst a vytyčených cílů. O přímé participaci veřejnosti, malých a středních podniků nebo spolků v čerpání peněz z Fondu spravedlivé transformace se podle PSST už mluvit vůbec nedá.

“Je úsměvné, že na podání transformačních projektů za miliardy korun, které mají v budoucnu změnit tvář Moravskoslezského kraje, byl jediný měsíc. Je zřejmé, že žádosti mohli podat jen ti, kteří měli lepší přístup k informacím,” doplňuje Zuzana Klusová, krajská zastupitelka a členka Rady spolku S.O.S. Karviná.

Místo místních firem oslovil kraj Bakalu

Projekt spravedlivé transformace provází v Moravskoslezském kraji problémy hned od počátku. Podle zakladatelů platformy PSST vedení kraje například vůbec nestanovilo, kdo je za komunikaci a výběr oslovených firem, které se mají do procesu zapojit, zodpovědný. V seznamu firem se například objevuje společnost Asental, která se do historie regionu zapsala vyvedením rozlehlých pozemků na Karvinsku.¹

1

“Přestože je podle našich informací smysluplných projektů málo, s kampaní k oslovení dalších firem a široké veřejnosti se vůbec nepočítá. Politici sedí nejen na penězích, ale i na informacích. Reálně nám hrozí, že se peníze určené na spravedlivou transformaci v Moravskoslezském kraji nevyčerpají nebo se budou muset vrátet kvůli nesplnění podmínek dotací. A to by byla hrozná škoda,” dodává Veronika Cinková.

Také tématické výzvy, které mají otevřít dotační možnosti obcím, malým a středním podnikům nebo spolkům, nebyly vytvořeny spolu s těmito aktéry, což je v rozporu se strategií Evropské unie. Podle ankety, kterou provedla PSST, většina zástupců v regionu o spravedlivé transformaci ani neslyšela, natož aby měli připraveny nějaké projekty.

Místo nových čistých technologií návrat k těžbě uhlí

Velmi problematická je podle PSST samotná náplň připravovaných projektů. Plán spravedlivé transformace měl pomoci Moravskoslezskému kraji s odchodem od uhlí a těžkého průmyslu a měl mu dát novou budoucnost. Hlavním cílem mělo být nové uplatnění zaměstnanců průmyslových odvětví vázaných na uhlí. Kraj ale tyto ambice nemá, naopak se snaží o prodloužení těžby i spalování uhlí. *“Zejména na Karvinsku nastává bizarní situace, kdy se jedním dechem mluví o transformaci a nutnosti rekvalifikací lidí z těžebního průmyslu, na straně druhé se ale plánuje pokračování těžby a těžební společnosti intenzivně nabírají a lákají zpět i horníky, kterým při odchodu vyplatili statisícové odstupné a kteří si měli hledat novou práci. Z poradenského centra Nová šichta v Karviné se například od konce roku 2022 stalo náborové centrum pro práci na dole,”* upozorňuje Zuzana Klusová.

Dalším problémem, na který upozorňují členové ekologických organizací, je, že výzvy jsou vstřícné ke znečišťovatelům životního prostředí. *“Mezi nositeli strategických projektů jsou i firmy, které ničení přírody a klimatu primárně způsobily. Některé z nich přitom nemají jasný plán dekarbonizace. Přesto se počítá s tím, že tyto firmy si část peněz ukrojí. Podmínky evropského fondu přitom stanovují, že prostředky mají jít na transformaci uhelných regionů. Nedává proto smysl podporovat z něj firmy, které své ukončení těžby uhlí ještě ani nenaplánovaly a během letošní zimy navíc rekordně vydělaly na energetické krizi,”* komentuje Marika Volfová z organizace Re-set, která je rovněž součástí nově vzniklé platformy.

Na problém upozorňuje už i Evropská unie

Evropský účetní dvůr rovněž kritizuje dosavadní přeměnu uhelných regionů a varuje před neefektivním využitím peněz z Fondu spravedlivé transformace. Navržené projekty podle něj nemají významný dopad na rozvoj obnovitelných zdrojů a dosažení klimatické neutrality.

“Rozdělení peněz na megalomanské strategické projekty naznačuje, že si vedení Moravskoslezského kraje projekt Spravedlivé transformace tak trochu zprivatizovalo pro sebe a spřízněné firmy a organizace. Cílem mělo být ale naopak otevřít tyto nové možnosti lidem i malým a středním firmám v kraji a smysluplně využít peníze z Evropské unie k lepší budoucnosti pro celý Moravskoslezský kraj,” dodává krajská zastupitelka Zuzana Klusová.

O platformě PSST

Platforma pro skutečně spravedlivou transformaci je otevřené hnutí, kam se mohou zapojit jak fyzické tak právnické osoby s cílem pomoci hladké přeměně uhelných regionů a efektivnímu vynaložení evropských peněz.

Kontakt:

Mgr. Zuzana Klusová

Platforma pro skutečně spravedlivou transformaci

spravedlivatransformace@gmail.com

737 480 813

Bc. Veronika Cinková

Re-set

cinkovav@seznam.cz

774801303